

Dopisi in novice.

Naučno ministerstvo ravnokar objavlja letno sporočilo o dogodbah in razmerah v cerkvi in šoli l. 1874.

Tu dajemo svojim bralcem nekaj dat, ki se tičejo ljudskega šolstva v Avstriji.

V mnogih krajih je pomankanje učiteljev kronično. Kako bi bilo temu v okom priti, poročilo ne pové!

Na Zgornje-Avstrijskem se nihče očitno ne ustavlja zoper podaljšano šol. obiskovanje.

Na Solnograškem pa je hoja v šolo jako pomankljiva.

Na Tirolskem se stanje ljudskega šolstva v didaktičnem oziru uradno imenuje neugodno. Postavni smoter je dosegel 68 šol popolno, 313 le približno, 225 pa še toliko ne; — o 203 šolah pa se še soditi ne more, ker so pod vsako kritiko. — Vprašanje, so li redovniške dekliške šole javne, ali privatne, se ni rešeno.

Na Predarlskem so otroci le po zimi pridno hodili v šolo.

Za Štajersko se konstatuje splošni napredek.

Na Koroškem pa ima šolstvo mnogo zaprek, zlasti pomankanje učiteljev. Ustanovilo se je 6 novih šol in 24 jih je bilo razširjenih. Tudi tu so le po zimi otroci marljivo obiskovali šolo.

Tudi na Kranjskem je bilo 15 novih šol zidanih, mnogo razširjenih. Hoja v šolo pa je neredna, in učiteljsko izobraževališče šteje malo pripravnikov. (Letos jih je nekaj več.)

Istrija pa nima dosti šolskih poslopij in še ta, kar jih ima, so slabo obiskovana.

Za Dalmacijo se mora nekaj napredka zaznamovati.

Ravno to in še več se more reči o ljudskih šolah na Češkem.

Moravsko šolstvo je zaradi pomankljivega obiskovanja šol na slabih nogah. Silezija pa dobro napreduje.

Galicija ima nezadostna šolska prostora, pa preveč neskerbnih šol. občin in neomikanih kraj. šol. svetov.

— Koliko tehta ena sama zvezda. Nedavno se je v nekejši pariški akademiji delalo o tem, dá se ustanovi teža ene zvezde v zvezdišču Ophiuchusu, in sicer teža tako drobne zvezdice, ki se s prostim očesom jedva more videti. Camille Flammarion je izračunal, da le ta zvezdica trikrat težja od solnca, a milijonkrat težja od naše zemlje in krózi in krózi pet in štirideset tisoč milijard francoskih milj daleč okoli solnca. Topova krogla, ki bi potrebovala 6 let, da prileti od naše zemlje do solnca, morala bi 8,400.000 let leteti, da prehodi prostor mej našo zemljo in omenjene zvezdice, katerej je Flammarion nedavno ustanovil njeno težo.

»Napredak.«

— *Iz seje c. k. dež. šl. sveta 18. marca.* Prebero se vloge med tem časom razrešene. — Solnine se je oprostilo 17 učencev kranjske in 1 kočevske gimnazije. — Poročilo šolskega nadzornika o kočevski gimnaziji se bode poslalo sl. ministerstvu. — G. H. Pirkerju, profesorju v Kranju, se je prisodila prva petletna doklada. — Prošnja delati učit. spraševanje brez poglavitnega spričevala in dve letne prakse pri učiteljstvu, se bode poslala sl. ministerstvu. Poročilo lj. šl. nadzornika o nekaterih šolah v kerskem, kočevskem in črnomelj-skem okraji se je vzelo v vednost. — Ministerstvu se bode priporočilo, naj imenuje

spraševalca iz geometrije in risanja za lj. šole. Srenji v Veliki Brusnici se dovoli za šolo nekaj državne podpore, nekaj pa tudi iz normalnega šl. zavoda. — V Zireh se spremeni podučiteljska služba v učiteljsko z l. p. 400 gl., a še le z l. 1876. — Prošnji dveh posestnikov iz kamniškega okraja, da se jim priznane kazni zastran nerednega šolsk. obiskovanja njunih otrok, se je zaverгла. — Dohodki mežnarije v Strugeh se ločijo od učiteljskih. — Prošnja nekega učitelja za predplačo, se ne vsliši.

— *Verski poduk v ljudski šoli.* — Deželnemu šl. svetu v Dolenji Avstriji se ukazuje, da naj naroča vodjem ljudskih šol, v katerih verouk podučuje farna duhovščina, da naj tačas, ko je duhoven zadržan podučevati v šoli, posebno pa, ako se to prej naznani, ničesa ne zamudé, ter naj potrebno ukrenejó, da verouku, ki je tako imeniten predmet v ljudski šoli, ostane vse postavno število ur, in da naj pospešujejo potrebno sodelovanje duhovnih in svetnih učiteljev za namen šolske odgoje. — Nekoliko časa poprej je nadškofijsko redništvo na Dunaji ukazalo katehetom, da naj nikar ne zanemarijajo verskega poduka v ljudskih šolah, in kdor ne more postavno število ur podučevati; naj se oglasi, da ga prestavi. (Iz Dunaja kam, kjer bo dovolj časa imel premišljevatí o blagru in o dobrotah verskega učitelja.) Kdo zastopi te ljudi! Danes tako, jutri tako! Salomonove modrosti menda ni treba v to, da človek razume, da verski učitelj v eni in isti osebi, ob enem in istem času, ne more biti v cerkvi in v šoli, pri bolniku in pri učencih v šoli. Pokazalo se je namreč na Dunaji, da je duhovnu več ur v podučevanje bilo odločenih, kakor je imel ur na razpolaganje. — Ako že to po mestih ni mogoče, koliko manj je po deželi, pri raztrošenih selih in pobištvi, kjer jeden sam duhoven oskerbuje faro nad tisoč duš, in ima ob gotovih časih toliko opraviti s pastirstvom, da pri naj boljši volji na šolo niti misliti ne more. Ako hoče mladino vendar v verouku v šoli podučevati, mu mora šola v to potreben čas dovoliti, sicer mu je nemogoče v šoli to doveršiti, kar spozna za svojo dolžnost. To bi bilo nekaj besedi o prvem delu imenovanega ukaza dež. šl. svetu na Dolenjem Avstrijskem. — Kar pa se tiče drugega dela, potrebnega porazumljenja in sodelovanje med duhovnim in svetnim učiteljem, spoznamo menda vsi, da bi bilo to zelo potrebno in šoli koristno. Da se pa to doseže je prvič potrebno, da se čast skazuje, komur čast gre! Verski učitelj se ne sme prištevati učenikom manj važnih predmetov n. p. telovaje, petja i. t. d. Pred vsem pa je potrebno, da se pri odločevanju verskih ur za svet vprašajo duhovne gosposke, kar ni zoper obstoječe postave, in dalje tisti, kateri bodo podučevali; ti bodo že povedali, koliko in kedaj morejo podučevati. Tukaj pa le toliko rečemo, da se pri takem postopanju poduk v drugih predmetih gotovo ne bode zanemarjal! Polovičarstvo pa nikjer ne zadostuje. Kdo hoče, da se mu zaupa, naj z djanjem pokaže, da je zaupanja vréden. Naj bode to dosti temu, ki hoče razumeti!

— V ogerski zbornici so se pr. dni posvetovali o postavi za pokojnino ljudskih učiteljev. Posl. Schwarz je pri tej priliki s številkami dokazal, da je na Ogorskem 3089 učiteljev, ki niti nimajo 100 gl. letne plače in 3363, ki nimajo še po 200 gl. ne. — Zaradi tega se pa ni čuditi, da ljudska omika slabo napreduje; vsak delavec je svojega plačila vréden, tudi ljudski učitelj ne živi o samem podučevanju.

Savel med preroki ali »L. Tagblatt« in slovensko-nemške šole. Kaj mi moremo zato! ako danes »L. Tagblatt.« dne 6. aprila citiramo, ko poroča o glavnem zborovanju »kärntner. Landeslehrerverein« tako-le:

V Pliberu je zborovalo ob začetku pr. tedna dež. učit. društvo za Koroško. Prišlo je na versto in na sklepovanje več važnih vprašanj. Pri prvi točki: Nemški poduk v ljudski šoli s posebnim ozirom na dvojezične šole »der d. Unterricht an den Volksschulen mit besonderer Berücksichtigung der utraquistischen (slovenisch-deutschen) Schulen je govoril g. Karol Prešern, učitelj iz Celovca, precej obširno in dobro premišljeno najprej o važnosti nemškega poduka, o smotru in pripomočkih, kako se doseže, prestopil je k drugemu odlomku svoje na dvoje razdeljene razprave, izkaje tam težišče vprašanja, ter stavil k sklepu svojega razgovora, kateri je prej praktično obdeloval, naslednjo resolucijo: »In slovenischen Schulen, welche beim Schuleintritte ein Drittel oder weniger der deutschen Sprache kundiger Schüler besitzen, bleibt die slovenische Sprache bis zum fünften Schuljahre Unterrichtssprache, von welcher Zeit an die deutsche an ihre Stelle tritt; jedoch soll schon im ersten Schuljahre im Anschlusse an den Anschauungsunterricht den Schülern ein Vorrath an deutschen Wörtern, welcher dem ferneren Sprachunterrichte als Grundlage dienen soll, gegeben werden; ferner solle man im zweiten Schuljahre mit dem Deutschlesen und Schreiben beginnen und allmähig die Anforderungen auf Sprachverständnis und Sprachfertigkeit steigern, damit mit dem obenbezeichneten Zeitraum die deutsche Sprache als Unterrichtssprache eintreten kann. Bei Schulen mit zur Hälfte deutschen, zur Hälfte slovenischen Kindern pflege der Lehrer vom Beginne an beide Sprachen mit besonderer Berücksichtigung der deutschen und lasse die letztere im vierten Schuljahre als alleinige Unterrichtssprache auftreten.« Debata, ki se je o tem začela, je ugajala važnosti tega predmeta, in resolucija se je sprejela kakor jo je nasvetoval g. poročevalec. »L. Tagblatt« velja za glasilo nemške stranke, prilično se hočemo spominjati i mi te notice, ko pride v razgovor podučevanje v nemškem jeziku v slovenskih šolah. (Spis je bil že postavljen, ko priinese S. N. dne 11. aprila drugačno pojasnilo omenjenega zbora.)

Razpis daril. Odbor »glasbene matice« je v seji 16. t. m. odmenil sledeča darila in sicer: I. 20 goldinarjev v srebru za najboljšo zbirko narodnih pesnj, to je iz národa slovenskega nabranih napevov, katerih pa mora biti na število najmanj deset. Zložene naj bodo čveteroglasno, ali pa enoglasno sè spremljevanjem glasovira. Pri vsaki pesmici naj bodo tudi zaznamovano, kje se je našla, kdo jo je nabiralcu pel in v katerih krajih je znana. Skerbeti je tudi za to, da se besede, to je vse kitice one pesmi natančno napišejo. II. En cekin za skladbo, ki je primerna za »Šmarnice«, to je Marijina pesem, katera zna biti sestavljena ali za mešan zbor, ali za samo-, dvo- ali trispev sè spremljevanjem orgel. III. En cekin za cerkveno skladbo, katera služi pri sv. maši kot vloga za ofertorij. IV. En cekin za cerkveno skladbo, ki je pripravljena za kak večji praznik n. p. binkoštni, božični itd. O sestavi III. in IV. veljajo ista pravila kakor pri drugi. Kompozicije moraja biti v lahkem národnem, cerkvenem duhu zložene, da se lahko rabijo tudi v krajih, kjer se ne nahajajo posebno izurjene pevske moči. Besede morajo biti v slovenskem jeziku.

Skladbe naj se pošiljajo družbenemu tajniku g. Vojtehu Valenti do 31. maja t. l. brez podpisanega imena, katero naj se priloži v zapečatenem listku.

Poslani rokopisi se ne bodo vračali.

V Ljubljani dne 31. marca 1875.

Odbor »glasbene matice.«

— Velike počitnice na srednjih šolah bodo letos od 16. julija do 15. sept. tudi v Avstriji nad Anizo, v Solnograškem, na Tirolskem (izvzemiš Bocen, Meran in Roveredo), na Predarlskem, Štajarskem, Koroškem, Kranj-

skem, v Terstu, na Českem, Moravskem in v Sleziji; na srednjih šolah na Goriskem, v Istriji in v Dalmaciji in v Roveredi bodo velike počitnice mesca avgusta in septembra, a še le prihodnje leto, letos bodo pa imeli počitnice od 16. avgusta do 15. septembra. Nespremenjene ostanejo pa glavne počitnice v zahodni Galiciji in v Bocnu in Meranu (julija in avgusta), potem v vzhodni Galiciji in v Bukovini (16. julija do 31. avgusta). — Mesca julija in avgusta je res da največja vročina, potujočim dijakom in profesorjem je pa september naj ugodnejši mesec.

† Gsp. France Rudež, grajščak, deželni poslanec, srenjski svetovalec in več let ud krajnemu šolskemu svetu v Ljubljani, je umrl 7. t. m. za mertudom v 52. l. svoje starosti. N. v m. p.

G. g. Franjo Klaič in Ivan Filipović, prvi vodja, drugi učitelj na višjej dekliskej šoli v Zagrebu, sta dobila trimesečni odpust od deželne vlade, da naredita predhodne naredbe gledé uvedanja nove šolske postave. (Nap.)

— Rokodeljska šola. Na c. k. učiteljski v Trepavi osnovali bodo rokodeljsko šolo. Ta bode prva šola te verste v celej Avstriji. Razdeljena bode na tri oddelke, namreč: v mizarstvo, strugarstvo in knjigoveštvo.

— V Sisku na Hervatskem se snuje učiteljsko društvo. Pravila so že slavnej vladi v poterjenje predložena.

— *Društvenike vdov. društva opozorujemo na §. 10 dr. pr.; zadnji obrok za vplačevanje je namreč konec aprila.*

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 2razredni ljudski šoli na Verhniki služba nadučitelja z l. p. 650 gl. in postavnimi prikladi. Prošnje v 6 tednih kraj. šl. svetu na Verhniki (Ober-Laibach). — Na 2razrednih lj. šolah a) v Trebnem in b) v Čeremošnicah služba 2. učitelja z l. plačo 400 gl. in s prost. stanovanjem, v Trebnem bode od l. 1876 po 450 gl. Prošnje za a) do 15. in za b) do 25. aprila pri dotičnih krajnih šolskih svetih.

Na c. k. ženski vadnici v Ljubljani služba učiteljice. Prošnje do c. k. dež. šl. sveta v Ljubljani do 15. maja.

Učiteljska služba na 1razredni lj. šoli na Robu z l. p. 450 gl. in s prostim stanovanjem se stalno oddaja. Prošnje v 6. tednih pri krajnem šolskem svetu na Robu (P. Grosslaschitz).

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Na Verhniko pride za drugega učitelja začasno g. Silvester Kete iz Prema, in g. Janez Geiger od tam, gre za drugega učitelja na Ig, začasno. — Umerla je v Ljubljani na bitko žalost rodbini l. t. m. gna. Jovana Franzl, pripravnica 4. leta, za legarjem v 18. l. s. starosti. N. v m. p.

Listnica. Gsp. J. L. v Ž. Dopis prejeli. Prihodnjč kaj več. — G. g. društ. N. š.: Bodemo vse odpravili, a sedaj ni bilo mogoče; gsp. St. je bil nevarno bolan.

 Današnjemu listu je pridjan „Kazavec“ št. 3, 4 strani.

Odgovorni vrednik: **Matej Močnik**

Tiskar in založnik: **J. R. Milic.**